

Efter en lång skåddag i Egypten med spännande arter så är känslan total när solen sänker sig över den mytomspunna Nilen.

Foto: Tomas Haraldsson

STAKE-OUT

Egypten – inshallah

I pyramidernas och sfinxernas skugga finns det också tunga VP-arter att hämta. Kanske framför allt längs Rödahavskusten och nere i söder mot Sudan. Tomas Haraldsson levererar här sina erfarenheter av sin skådning i Egypten.

När jag som ung och ivrig 16-åring var på min första skåddarresa, två veckor och 400 mil i Marocko i januari 1997, så hade VP-skåddarens karta tagit form rätt väl.

Vissa länder, som det vi just besökte samt bland annat Israel och Turkiet, var väletablerade och bekanta skåddardestinationer. Andra var fortfarande okända och det vara bara "de stora killarna" som snackade om tunga arter och bökiga resor dit. Ett av länderna var Egypten, och föga anade jag då att jag redan 2009 skulle ha kommit att spendera närmare två år av mitt liv där.

Egypten – en smältdegel

Egypten är ett av de folkrikaste länderna i Mellanöstern och är beläget vid Afrikas nordöstra hörn, där folkgrupper, kulturer, handels-

Örongam – en tung VP-art. Här plådad rakt ovanför ben-sinstationen i Bir Shalatein. Foto: Kari T Haataja

vägar, arméer, språk och idéer (och fågelsträck!) strömmat igenom under årtusenden. Landet har haft en ledande ställning i den arabisk-muslimska världen och många i Egypten vill gärna framhålla detta, till exempel universitetet och moskén Al-Ahzar i Kairo, som är den främsta auktoriteten för den sunnimuslimska världen.

Man skulle kunna påstå att Egypten idag är en repressiv polisstat där meningsmotståndare fängslas, studenter kontrolleras av myndigheterna, fattigdomen är utbredd och det sociala missnöjet är stort. Man skulle också kunna påstå att Egypten har en guldglimrande och lättillgänglig fornhistoria som dess gästfria och vänliga invånare gärna vill visa upp och besökare möts också av exotiska vyer, billiga hotell och spännande mat.

Båda påståenden är lika sanna och samexisterar utan att man som besökande skådare märker så mycket av det förstnämnda. Artikelns rubrik syftar på egyptiernas religiösa och traditionella tillvaro där det mesta sker, eller inte sker, med Guds vilja – inshallah. Det är det ord som jag framför andra förknippar med Egypten!

Fågelfaunan begränsat utforskad

Landets fågelfauna har, liksom de flesta av regionens länder, fram tills nyligen varit mycket begränsat utforskad.

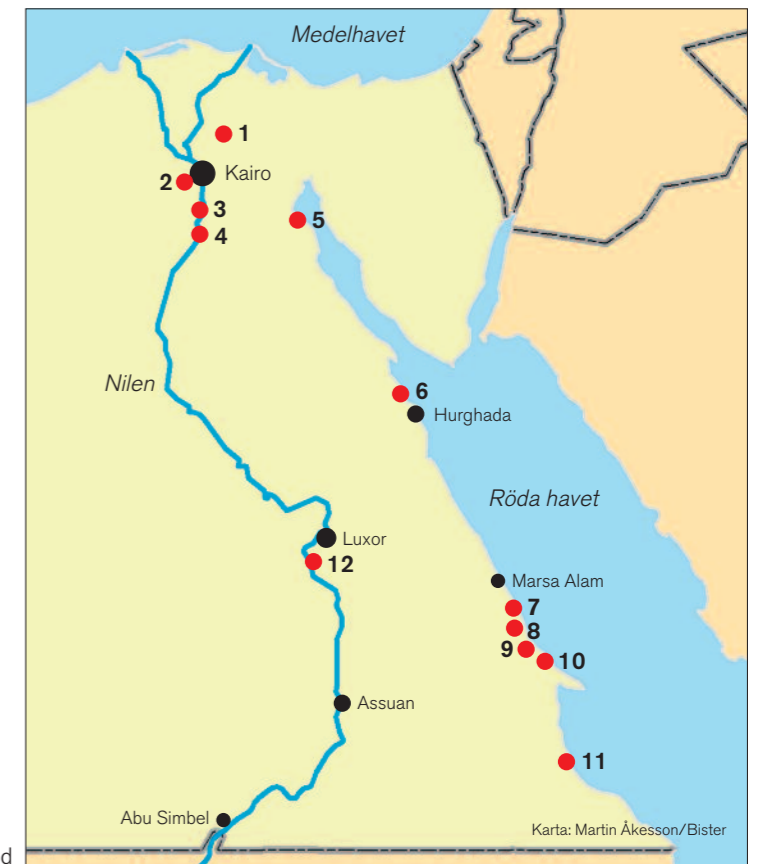
Det egyptisk-amerikanska paret Sherif och Mindy Baha El Din är centrala gestalter i egyptisk ornitologi med flera böcker, inventeringar, förstafynd och dessutom guideverksamhet bland meriterna. När landet öppnades för mer turism i mitten av 1990-talet blev också skåddarbesöken fler och en handfull västerlänningar, temporärt bosatta i landet, har också bidragit till utökad ornitologisk verksamhet.

Legendariska VP-arter

När Egypten började framträda på den ornitologiska kartan så var det av flera orsaker. Stork- och rovfågelsträckten över Suez/Sinai var känt sedan länge och Röda havets spännande måsar och tärnor lockade, liksom det

Några av de viktigaste lokalerna i Egypten

1. Abu Hamad
2. Giza
3. Sakkara
4. Dashur
5. Ain Sukhna
6. El Gouna
7. Shams Alam
8. Wadi El Gemal
9. Hamata
10. Wadi Lahami
11. Bir Shalatein
12. Crocodile Island

Karta: Martin Åkesson/Bister

geografiska läget långt i sydost i Västra Palearktis (VP). När sedan fokuserandet och artletandet inom VP:s gränser kom igång på allvar så utkristalliserades en grupp arter i landet som var ytterst begärliga och som i princip bara kunde ses där.

Vi talar här om rätt spektakulära fåglar som bland annat brun sula, rödnäbbad tropikfågel, afrikansk ibisstork, goliathäger, örongam,

rallbeckasin, senegaltjockfot, hägerpipare, kittlitzpipare, tygeltärna, afrikansk saxnäbb, senegalsporrgök, brokärla och nilsolfågel.

För att hänga in dessa och mer därtill så bör man ha gjort sin hemläxa angående skådning i Egypten. Besök vid allt från Kairos sumpiga utkanter, avlägsna mangroveträsk, gudsförgätna ökenbyar och oändliga kuststräckor, och det vid rätt tid på året och med en god

Vita storkar på flyttning över Ain Sukhna, april 2008.

Foto: Jukka Ihanus

En grön biätare slår till på den torra marken i Abu Simbel på sin flyttning norrut. April 2006. Foto: Stefan Magnusson

En del udda vintergäster från västra Asien kan krydda besöket vid t.ex. Gizapyramiderna där denna hane kurdstenskvätta fanns i januari 2009. Foto: Sander Broström

portion tur, måste till för att få njuta av dessa arter.

Begeistrad längs Rödahavskusten

Landets östra kust löper över hundra sandiga och mestadels öde mil, i en rätt så rak linje, från Suez i norr till den i dagsläget något svårdefinierade Sudangränsen i söder. De tomma vidderna bryts på några ställen av med den huvudsakliga turistorten Hurghada samt några mindre som El Gouna, Safaga och Marsa Alam. Om det inte vore för de små ögruppernas mås- och tämkolonier, några få mangroveträsk i söder samt sträckperiodernas temporära rikedom så skulle fågelutbudet kunna klassas som rätt torftigt. Inga riktiga rastlokaler/våtmarker finns och biotopen är rätt enahanda. Men som svensk skådare blir man begeistrad likväl...

Under vintermånaderna sveper en kall nordvästvind ner över de öppna vidderna och gör särskilt morgnar i fält till en oväntat kylig upplevelse, ner mot nollan ibland. (Skulle det inte vara varmt i Afrika?) Då kan man värmas sig med övervintrande ökenpipare och lång-

näbbade måsar samt små antal av svarthuvad trut, tereksnäppa och med lite flyt även isabellatörnskata och ökensängare i kustnära snår.

De lokala rev- och mangrovehägrarna, tofstjärnorna, sotmåsar och enstaka brun-sulorna hänger i, och ska kunna slitas in på en vintervecka. Tättingvariationen är snål: några vattenpiplärkor, isabellatörnskvättor och svarthakade buskskvättor (både *variegatus* och enstaka *maurus*) finns samt en del blåhakar i snåren. Men fynd av östliga gäster i hotellrabatten och några stäppvråkar på den senaste åren. Jag upptäckte också att flera större pipelärkor övervintrade vid golfbanan i El Gouna.

Vårsträckets utveckling

I mitten av februari inleds en riktigt spännande period med den första vakteln som stöts ur hotellrabatten och några stäppvråkar på den oändliga afrikanska himlen. Vårsträckets ut-

veckling ger olika arter beroende på när man är här: mitten av mars ses läckra silltrutsflockar, hundratals stäpp- och ormörnar, stäpphökar, korttälärkor som myggsvärmar (bilar får sakta ner när de födosöker i tusentals längs vägarna) och svarthakade sångare i snåren.

I slutet av månaden toppar stäppvråk (dagar med 15 000+), de första biätarflockarna kommer in och solen förmörkas regelbundet av vita storkar, tiotusentals vissa dagar.

Ain Sukhna, strax söder om Suez där Rödahavsbergen når kusten c:a 30 mil norr om Hurghada, är en fantastisk sträcklokal för framför allt termiksträckare. Tiotusentals rovfåglar (toppdagar 25 000+) av tjugotalet arter samt mängder av storkar och en del annat, allt från svartvingad vadarsvala till alpseglare, kan räknas in från obsplatsen vid Fowzy's Café.

En bit in i april är artutbudet än bättre och kanske som mest händelserikt runt mitten av månaden med fantastiska dagar där ingen är den andra lik. Golfbanan i El Gouna är nedludd av ärlor, pipelärkor, skvättor, törnskator och vadarsvalor, sydnäktergalar och sångare i snåren och med gröna biätare, vitvingade tär-

En av de absoluta höjdpunkterna, för den som har lite tur, är ett möte med jätten Goliath! Vissa försöker med en purpurhäger på håll i värmedallret, men när väl goliathägern visar sig är det ingen tvekan längre. Foto: Kari T Haataja

nor och flockar på 500 balkanhökar på himlen.

De lokala häckarna

För att få med de lokala häckarna som kommer sent, men ändå njuta av vårsträckets skådespel, bör en resa förläggas till skiftet april/maj. Först då är sotfalkarna på plats och il- och vitkindade tärnor är tillbaka på sina häcklokaler.

En vårvecka med El Gouna som bas för att ha fokus på sträcket är en garanterad succé. Du bor fint i en lugn och välfungerande turistby, går till golfbanan på morgonen, lagunerna/stranden på förmiddagen och rotar lite i buskmarker och trädgårdar på eftermiddagen. En bättur ut på Röda havet och en dag

uppe vid rovisstället Ain Sukhna och du har en grym skådarvecka.

Morgonen i mitten av mars när jag upptäckte en hane kaspisk pipare på 25 meters håll är ett starkt minne liksom isabellatörnskatan hittad från bilfönstret. Svenska skådare drog in bland annat svart trädnäktergal, en läcker stäppvipa och cyprenstenskivetta här i mars 2008.

Spännande fågelområden

Längst ner i söder finner man oexploaterade kuststräckor och några av landets (och VP:s, om man frågar mig) mest spännande fågelområden. Namn som Wadi El Gemal, Hamata, Wadi Lahami och Shalatein har fått det att vattnas i munnen på europeiska skådare de

senaste åren när rapporter börjat droppa in. Det är några mindre mangrovepartier, glest bevuxna wadis, små korallöar nära kusten och ett par gudsförgätna småbyar längst ner mot Sudangränsen det handlar om. Besök här kan vara givande året om, men särskilt på senvåren (slutet april/maj) eller hösten (september) när de eftertraktade arterna kan ses.

Den uttorkade flodravinen tillika nationalparken Wadi El Gemal hyser ökenarter som härfågellärka, sorgstenskivetta, ökenlöpare och slagfalk. Längst in bland klipporna har också en klippuggla hävdad revir de senaste åren. Ut mot wadins mynning, nära hotellet Shams Alam, har afrikansk turkduva häckat och ses regelbundet (men turkduvor finns också, var aktsam!) och ökennattskärna är

Lagunerna precis söder om golfbanan i El Gouna. Anlagt men rätt så ostört område, fint morgonljus. Foto: Tomas Haraldsson

Röda havet hyser en begärlig kollektion av måsar och tärnor. Hamnspar från t.ex. Hurghada funkar för arter som denna sotmåsa. Foto: Stefan Magnusson

Saknar du mangrovehäger och nilsolfågel på VP-listan? Muhammed med sin felucca i Aswan är rätt man för jobbet. Foto: Tomas Haraldsson

Mangroveträsk finns kvar på några få ställen från Hurghada och söderut. De större är vid Hamata och Wadi Lahami och här finns chans på blytungta arter som goliathäger och hägerpipare. Foto: Tomas Haraldsson

Skådningen i Egypten kan bli en färggrann upplevelse med tre arter biätare och tre arter kungsfiskare på samma lokal. Här en grön dvärgbiätare. Foto: Sander Broström

En rätt svårsedd och fåtalig art inom VP är långstjärtduvan som i Egypten dock verkar öka och nu kan ses på flera platser. Hurhadass soptipp i april 2008. Foto: Kari T Haataja

Man måste ta sig hela vägen ner till Sudangränsen där det vid dromedarstationen och byn Bir Shalatein finns några tiotal örongamar. Foto: Klas Rädberg

Pulsen stiger så fort man kliver ur bilen vid Nassersjöns strand i Abu Simbel. Vad som helst kan hända. Här drar en ung afrikansk ibisstork förbi. April 2008. Foto: Kari T Haataja

sedd. Nämda hotell har regelbundet skåda-re som gäster och dess trädgård torde vara en av de läckrare, med ett myller av rastande fågel framför allt på våren. Årsskiftet 2006/2007 fanns där grå hypokolius, svart trädnäktergal och isabellatörnskata – samtidigt!

Trixiga checkpoints

Hamata och Wadi Lahami är de huvudsakliga mangrovelokalerna, fem respektive åtta mil söder om Shams Alam. Goliathäger har setts regelbundet här och hittades häckande 2007. Hägerpipare ses också från början av maj till oktober och över 100 ex är inräknade.

Om vintern finns även fåtaligt tereknsnäppor och enstaka mongolpipare bland 100+ ökenpipare. Revhäger är vanlig och mangrovehäger finns, men kan vara svår. Sotfalkskolonier finns på Qulanöarna utanför, liksom tygel-, il-, tofs-, och vitkindade tärnor samt förr även rödnäbbad tropikfågel. Den senare blev dock fotad på mer avlägsna öar här i juli 2009!

Ytterligare cirka tolv raka mil, inklusive några trixiga checkpoints, söderut och du befinner dig vid Bir Shalatein och början på det tårtbitsformade ingemanslandet mellan Egypten och Sudan. Här kan det vara lurigt att prata sig förbi checkpointen, att peka på macken eller ens eget tanklock har funkat.

Vid byn, som kan verka minst sagt ödslig, så köps/säljs/byts dromedarer från Sudan och detta innebär en del kadaver, vilket innebär gamar. Uppåt hundratalet örongamar har setts här, men de sista åren har siffran snarare varit några tiotal, men gamarna är svårräknade på grund av militär närvaro.

Denna sydliga sträcka är dåligt utforskad och delvis svårskådad men den har en sådan där konstant vibrerande spänning av att vad som helst kan dyka upp. Du är i ett av VP:s yttre hörn, ett stenkast från det "riktiga" Afrika och Arabien, så var på hugget! Ett franskt gäng hittade en svartkronad finklärka längs vägen här nere 2008 och en dansk grupp hade

plötsligt en lammgam över biltaket (varning för att spela död i södra Egypten!) norr om Shams Alam för ett par år sedan.

Egypten en gåva av Nilen

Mycket har sagts, diktats och lovsjungits om Nilens floddal, och inte utan grund. Den mäktiga flodens betydelse, då som nu, och naturskönheten är inte att ta miste på när man färdas genom det exotiska landskapet. Den del som är möjlig att besöka för utlänningar är sträckan från Luxor till Aswan i södra Egypten, cirka 30 mil. Från Luxor upp mot Kairo, kallat mellersta Egypten, är det i princip avstängt för västerlänningar efter oroligheter och attentat på 1980- och 1990-talen. Järnvägen rullar dock igenom området och vissa besöksgrupper tillåts till bland annat Amarna, farao Achenatons huvudstad från 1300-talet f.Kr, men annars är det svårt att resa runt där.

Floddalen är mycket tätbefolkad och intensivt brukad, så inte mycket genuin och orörd natur finns kvar. Det är över huvud taget inte många kvadratmeter som inte är sockerrörsfält, bananplantager, byar eller grusvägar. På floden färdas ett par hundra Nilkryssare fram och tillbaka mellan Luxor och Aswan, så ingen direkt fredad vattenzon finns heller.

Nu kan man få intrycket att fågellivet skulle vara bortstött, men icke! Häckfågelbeståndet är förvisso begränsat (dock är gröna dvärgbiätare, svartvingade glador, purpurhöns, nilsolfåglar, senegaltjockfotar, papyrusångare med flera arter oftast oblyga och lätta att hitta, men under vintermånaderna fylls laguner och träskland med mängder av övervintrande framför allt hägrar, änder, vadare och tärnor från Östeuropa och västra Asien.

Det är en spektakulär upplevelse att sakta glida fram på floden och från första parkett på en kryssare (bästa sättet att spana över dessa områden) spana över nilgäss, purpurhägrar, vitögda dykänder, sumpvipor, dammsnäppor, skägg- och sandtärnor samt en och annan

större skrikörn, mangrovehäger, kittlitzpipare och mindre sumphöna. Med en kyld dryck i den värmande solen...

Vintermängder av våtmarksfågel

En känd lokal är ön Crocodile Island precis söder om Luxor. En smal bro förbinder det som en gång var ett tillhåll för ruggiga reptiler, men som nu upptas av en stor resort samt betesmark i söder. Dock ska resorten expandera över ön, så frågan är hur länge fågellivet finns kvar i nuvarande omfattning.

Från november till februari råder lågvatten i Nilen och de många slambankar och stränder som blottläggs hyser då mängder av fågel. Denna lättillgängliga lokal är utmärkt för att hänga in både specialare som nilsolfågel och papyrussångare men framför allt vintermängderna av våtmarksfågel. Isabellatörnskata har övervintrat och jag har själv stött större piplärka här. I maj 2009 fotades till och med en African Openbill, gapnäbbsstork, på lokalen, vilket torde vara första fyndet i VP!?

Ett läckert inslag är de asiatiska arterna som kan ses i små antal under vinterhalvåret. Tex svarthuvad trut, större piplärka, sumpvipa och som här i en hotellträdgård, isabellatörnskata. Foto: Stefan Magnusson

I staden Luxor vid Nilens strand kretsar allt kring två saker, eller egentligen en; den stor-slagna faraonska historien och de horder av turister som kommer för att uppleva den. Templen, kolonnaderna och gravområdena tillhör världens främsta sevärdheter och är ett måste för besökaren, VP-skådare eller ej.

När fågel och kultur går att kombinera så är det ju extra bra, så handjagaren hänger kvar på bröstet när man i Karnaktemplet kan se blåtrast, afrikansk klippsvala och häckande ökenkorp samt vid Konungarnas dal hänga in slagfalk, bleka tornseglare i mängd, sten-ökenlärka, munk-, sorg- och vitkronad stenskvätta liksom orädda ökentrumpetare. Förbisträckande stäpphök och flockar på 300 vita pelikaner har "stört" när jag stått framför gruppen och guidat.

Aswandammen

På 1960-talet pågick omtumlande händelser i Egypten och dess närhet. President Nasser, som ledde utkastandet av det brittiska styret

Om du tror att du ser en korsning mellan rörsångare och långnäbbad mås så är det en papyrussångare som hoppar fram. Finns i hela Nildalen och är rätt så lättsedd.

Foto: Jukka Ihanus

1956, förde en i västmakernas ögon uppkäftig utrikespolitik men på hemmaplan, och i stora delar av arabvärlden, var han en hjälte. Konfrontation med Israel flera gånger och så Suezkanalen som nationaliserades och det delvis för att bekosta Nassers monstruösa byggprojekt, fördämmandet av Nilen i Aswan. Här fanns redan en damm, byggd år 1900 av britterna, men den hindrade inte översvämningarna. Så 1971 stod den klar, Höga dammen, och med detta skapandet av Nassersjön, en av världens största reservoarer – "man made" och närmre 50 mil lång, varav en tredjedel i Sudan.

Aswan är den största staden i södra Egypten med ungefär en halv miljon invånare. Den ligger mycket vackert vid Nilen där höga sanddyner reser sig på västra banken och ett ölandskap i floden som breder ut sig de sista kilometrarna före dammen. Det är resterna av den första katarakten, en strid fors som omöjliggjorde båtresor längre söderut. Förr var detta en viktig handelsplats där karavaner från Mörkaste Afrika sålde sina varor och det var också det faraonska rikets port mot fiendeland i söder. Idag är staden en mycket behaglig plats att spendera en tid på, helst om vintern då klimatet är behagligt och fågellivet rikt.

Trebandade pipare

Lågvattnet om vintern medför att sandbankar och småöar här är rika på vadare (inkl. dammsnäppor och ibland kittlitzpipare), tärnor, änder, nilgäss (flera hundra, och äkta!), skedstorkar, bronsibisar, hägrar och purpurhöns.

En fantastisk upplevelse är att med felucca, Nilens klassiska små segelbåtar, få närkontakt med fågellivet och glida fram i historiens mytomspunna marker. Kika in under hängande vass och buskage i vattenkanten – där smyger ofta natt- och mangrovehäger och läckra dvärgördrömmar. Ner mot dammen till och strax söder om denna har ett par trebandade pipare setts regelbundet de senaste åren och

häckning misstänks – sannerligen tungt!

En riktigt trevlig lokal är vikarna av Nilen mellan den gamla och den nya dammen, några kilometer sydost om Aswan nära dess soptipp. Lite odlingsmark, laguner med vasspartier och dystränder bidrar till ett rikt område, framför allt på vinterhalvåret. Tippen drar till sig 100+ bruna glador samt enstaka smuts-gamar och maffiga större skrik- och kejsarörnar. Vitögda dykänder, ägretthägrar, svarta storkar och skäggtärnor på njutavstånd, avskilt från stadens larm och vimmel. Kurdstenskvätta, "ökenberguv" och afrikansk ibisstork är exempel på vad de få besöken dit gett.

Krokodilväktare ut, brokärla in

När den stora floden betvingades och Nassersjön uppstod så förändrades livsmiljön för många fågelarter. En art som levde vid grusstränder och bankar i den skiftande floden var krokodilväktare, med det passande engelska namnet Egyptian Plover, som sedan dess inte finns kvar.

Dock har andra arter funnit lämpliga områden vid den nyskapade sjön, som dock ännu inte har så mycket strandvegetation utan mest ser ut som en enorm steril damm (eller snarare innanhav) mitt i öknen. Den har blivit en viktig övervintringsplats för tiotusentals dykänder, sothöns, svarthalsade doppingar och vita pelikaner. Dessutom häckar nu brokärla längs sjöns stränder på några platser. Långstjärtad skarv är också rapporterad från sjön då den var "ny".

Magiska Abu Simbel

Från Aswan går vägen i knappt 30 öde mil genom den Nubiska öknen ner till den lilla byn Abu Simbel. Dess existens bygger på läget vid floden-numera-sjön samt det magnifika klipptempel som Ramses II byggde här på 1200-talet f.Kr. Turistbussar färdas i konvoj (hyrbil godkänns ibland med tillstånd, lite bö-kigt att ta sig hit) på morgonen och tillbaka till Aswan vid lunch, då lägrar sig lugnet över byn

Diskret och exklusiv, rallbeckasinen står högt på önskelistan. Leta i enkelbeck-biotop längs Nilen som här vid Crocodile Island. April 2006. Foto: Stefan Magnusson

Bosse Carlsson gör en ökenvandring utanför Abu Simbel i det allra sydligaste Egypten, bara några mil från Sudangränsen. Foto: Bister

igen. Ett fåtal kryssare (båtarna alltså) glider på Nassersjön, men de är inte många. Läget, fyra-fem mil från Sudangränsen, gör att det är lite militärt känsligt med skådare som vill röra sig utanför byn, och det vill vi ju gärna...

Platsen blev känd i skådarkretsar när rapporter gjorde gällande att arter som afrikansk ibisstork och rosaryggad pelikan kunde ses där. Det spännande läget längst ner i söder, och med sjön som geografisk led för fåglar från Sudan, gjorde snart skäl för sig. Bland annat hittade ett svenskt gäng en abessinsk blåkråka och en mindre sultanhöna, två megaarter på samma besök!

Afrikansk saxnäbb har häckat med några par på en liten sandbank ute i sjön och ses ibland från byn. Brokärla hävdar revir likaså och ökennattskärna finns på ett par ställen. Afrikansk turkduva och långstjärtsduva har hittats i byns trädgårdar, kittlitzpipare och rallbeckasin är sedda där biotopen passar. Sträckperioderna bidrar med överraskande arter och ett aprilbesök kan ge allt från stentrast till dvärgsumphöna. Berberfalk och kronflyghöna finns i omgivningarna.

Om du i sydligaste Egypten hör en ärla som låter som en tofslärka kan det vara en brokäräl! Finns i Abu Simbel, men ibland även runt Aswan. Foto: Bister

Byn är mycket liten och isolerad, besökare är hänvisade till ett par enkla hotell och deras torftiga menyer. I övrigt finns några caféer, moskéer och så statliga myndigheters kontor, såklart. Inrikesflygplatsen ger möjlighet att färdas direkt till till exempel Kairo, medan flyg till Aswan inte går mycket smidigare än bussresan. Bästa skådarlokalen är den stora viken nära flygplatsen, kallad "Airport Bay", strax norr om byns centrum. Småvikarna i byn är också intressanta och i vattenkanten vid templet ses ofta brokärla.

Målarter vid Afrikas största stad

Resor i Egypten, som inte bygger på charterflyg till Hurghada eller Sharm el-Sheik, är givna att starta och/eller sluta i 15-miljonerskaoset Kairo. Antalet invånare i staden skiftar beroende på källa, definitionen av stadens utbredning, årtal etc – allt från tio till tjugo miljoner uppges. Så oavsett du vill eller inte så lär du få tillbringa en del tid bland stadens tre miljoner bilar som bidrar till att utsläppshalten i luften är uppmätt till åtta gånger högre än hälsorekommendationerna. Så

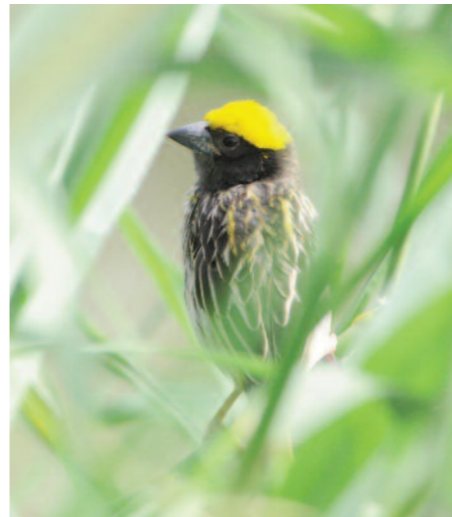
raskt som möjligt beger du dig därför ut till något av de spännande områdena för de åtråvärda arterna.

Från Kairos södra förorter löper en kanal söderut mot Sakkara, Dashur och vidare mot Fayyom. En väg går längs kanalen och ger god åtkomst till jordbrukslandskapet med dess odlingar och mindre kanaler. Här finns bland annat senegaltjockfot, smyrnakungsfiskare, svartvingad glada och med lite flyt senegalsporrgök, som dock kan vara svårflörtad och är diskret och blyg. I kanalens vassruggar och överhängande buskage smyger dvärgöröndrom, natt- och mangrovehäger.

Ungefär en och en halv timmes körning mot nordost från Kairo finner du fiskdamarna vid Abu Hamad. Det här är en känd lokal för bland annat rallbeckasin, kittlitzpipare och streckad vävare. Piparnas biotop grävs ibland upp, så dessa har jag missat flera gånger här, men i Wadi Natrun (samma körtid fast åt nordväst) finns de allmänt. Runt damarna finns även hägerkolonier, bronsibis, sjungande papyrussångare, gröna biätare (från april) och allmänt trevlig skådning. Vin-

I Egypten behöver du inte vänta på att komma ut i fält för att se kul arter. Hustak, di-keskanter och bakgårdar duger fint tycker bl.a. senegaltjockfoten. Foto: Bister

Streckad vävare vid Abbassa fiskdammar. April 2008. Foto: Jukka Ihanus

terbesök har gett stäpphök och kejsarörn och vintern 2008 rapporterades hedpiplärka.

Kultur och fågel kan kombineras vid Giza-pyramiderna, fast där tenderar fågeldelen att överskuggas, bokstavligen talat, av historiens vidunder. Du som har handjagaren runt hal-sen kan framför allt vintertid hoppas på lite godbitar. Sorg- och ökenstenskväta och de sista vintrarna även kurdstenskväta har setts runt monumenten liksom blåtrast och till och med hökörn (kretsande runt pyramidtoppen i januari 2009!). På Sakkarapyramiden (du ser den skymta i diset i söder) har "ökenberguv", rasen *ascalaphus*, häckat och härfågellärka finns i omgivningen.

Läget idag och pågående projekt

De ljuvliga egyptiska fågelupplevelsorna går en något osäker framtid till mötes. Den för landet så viktiga och omhuldade turistnäringen hyser ivrare och entreprenörer med ofta kortsiktig vinning i sikte och naturvärden hamnar ofta långt ner på dagordningen. Men det finns ljusglimtar, vissa arrangörer profilerar sig mot ekoturism (med en vid tolkning av det begreppet förvisso...) och de senare årens närvaro av utländska skådare har inneburit ett uppsving för skydd och forskning kring hotade arter. Till exempel så pågår ett sotfalksprojekt vid Wadi El Gemal och i Sinai där ungfåg-lar förses med såndare. De senaste åren har artens häckområden inventerats och fått viss lokal uppmärksamhet.

Vidare har gruppen Red Sea Rangers fått en inte föraktlig summa pengar till stödutfodring av öröngamar nere vid Bir Shalatein. För något år sedan hörde vi om fynd av döda, troligtvis skjutna gamar i det området och det finns indikationer på lokalbefolkningens ill-vilja mot de monstruösa djuren. Så skynda er för att hänga in dem!

Försök ska snart också göras att återinföra den legendariska arten helig ibis som tidigare var en så klassisk och berömd invånare i Nil-

dalen och aktades högt av den faraonska kulturen – därav namnet. Måhända kan mass-graven med över 400 000 ibis mumier som hittats i Sakkara ha något att göra med att arten dog ut.

En kommitté har också startats för att försöka bringa ordning i alla de fynd och rapporter som de senaste åren ökat markant. Något sådant organ har inte funnits tidigare, så tiden var verkligen mogen för Egyptian Ornithological Records Committee att göra entré. Under-tecknad är ledamot och en rapportblankett kan beställas från mig.

Är Egypten säkert?

Om man får tro delar av massmedia så kommer man, så fort man sätter sin sandalklädda fot i landet, sannolikt att sprängas i luften av en galen extremist, samtidigt som bussen kraschar, man har elakartad magsjuka och blir avlurad alla sina ägodelar av en tjuvaktig egyptier. Hur kan någon vid sina sinnens fulla bruk ens överväga att åka hit, brunsulor och ibisstorkar till trots?

Besökare med sund och normal hjärnkapa-citet (till vilka kvällstidningarna tydligen inte riktar sig) löper mycket liten risk att råka ut för värre saker än "turistmage", påstridiga försäljare (i bazaarena; gå helt enkelt inte dit) och en och annan Hastige Hassan bakom ratten. För skådare, som mest rör sig bortanför turist-stråken, blir riskerna mikroskopiska. Under mina totalt två år i landet har jag aldrig känt mig hotad, osäker eller blivit av med något. Jag rekommenderar Egypten varmt!

– TOMAS HARALDSSON

Tack till Istvan "Steve" Moldovan för info om projekt och nyheter och tack till de fotografer som bidragit med bilder till artikeln.

Michael "C3-vädret" Norman har just hängt in brokärla i Abu Simbel, januari 2005. Foto: Thomas Haraldsson

Trädgården vid hotellet Shams Alam. Mycket spännande rastlokal för tättingar, framför allt under vårsträcket. Bra span över havet (svarhuvad trut och brun sula om du har tur!) och Wadi El Gemal på promenadavstånd. Foto: Tomas Haraldsson

Ta sig hit: Reguljärflyg med t.ex. Austrian, Lufthansa eller SAS till Kairo, från ca 4 000 kr. Charterflyg till Hurghada/El Gouna eller Sharm el-Sheik, 2 000-4 000 kr beroende på säsong. Ibland "sistaminuten"-resor ännu billigare.

Ta sig runt: Inrikesflyg med Egypt Air (helt ok standard) till bland annat Marsa Alam och Abu Simbel. Fina expressbussar från Kairo till Hurghada, ca 75 kr/5 timmar, annars mest risiga bussar och allvarliga säkerhetsrisker. Uppliv-seriskt sovtåg (ca 600 kr inkl. helpension) Kairo – Luxor (9h)/Aswan (12h), rekommenderas! Hyrbil tillgängligt i större städer, prövsamt. Mycket billig bensin! Tuff trafik i tätorter men annars glest och mest fina vägar. Konvojåkande ett måste vissa sträckor, dock inte längs Röda-havskusten. Läget ändras, kolla före avresa. Regelbundna checkpoints, charma dig förbi med leenden och cigaretter.

När åka? Skönt skådarväder från mitten av september till början av maj. För målarter och sträck, åk på hösten (helst inte efter 1 nov) eller på våren (april-maj). Lite svalare väder men mycket rik vinterskadning i december-januari, i februari höjs vattenivån i Nilen och fåglarna sprids ut! Högsäsongen för turism (= högre priser) infaller under vintermånaderna.

Boende. Gott om hotell, från enkelt för under hundringen till flott med halpension för 300-400 kr/natt. Nefertari i Abu Simbel och Shams Alam söder om Marsa Alam används regelbundet av skådargrupper. I El Gouna kan Rihana Inn rekommenderas, fräscht och bra läge.

Mat & hälsa: Billig och spännande mat i alla tätorter, klient utbud i mindre byar. Riktigt bra måltider på restaurang för några tior. Stapelfödan är olika varianter av bröd, grönsaker, ris och bönor. Falafel i pitabröd är en klassiker. Var noga med handhygien, drick flaskvatten och ha med magpillare så brukar det gå fint. Gardera före med vaccination så klart. På Felfela vid havsstranden i Hurghada spanar man sotfalk och tygeltärna mellan tuggorna och på Aswan Moon längs Nilen i Aswan mår man som en farao bland sandtärnor och gråfiskare.

Guider/hjälp på plats: Istvan Moldovan jobbar och ringmärker i Hurghada och fungerar som kontaktperson, idegenvezeto@yahoo.com. Wadi El Gemals parkvakter och rangers kan visa/informera om sitt reservat, deras kontor ligger precis söder om hotell Shams Alam. En trevlig och kunnig skådare i Aswan heter Muham-med Arabi och kan nås på +20 12 324 0132, rekommenderas.